Basisondersteuning binnen samenwerkingsverband 22-02 PO

Inleiding
Alle scholen in Nederland zijn aangesloten bij een regionaal samenwerkingsverband (SWV) voor het bieden van passend onderwijs. Bij een SWV PO zijn zowel reguliere basisscholen als scholen voor speciaal (basis)onderwijs aangesloten. Alle reguliere basisscholen binnen het SWV moeten een afgesproken niveau van basisondersteuning bieden aan de leerlingen. Voor sommige leerlingen is de basisondersteuning niet toereikend. Zij komen in aanmerking voor extra ondersteuning. Deze ondersteuning kan geboden worden binnen het reguliere onderwijs, het speciaal (basis)onderwijs of in de vorm van bovenschoolse voorzieningen binnen het SWV.

In dit document wordt de basisondersteuning van SWV 22-02 PO omschreven. Het start met een aantal uitgangspunten, waarna de context wordt toegelicht. Vervolgens volgt de omschrijving van de basisondersteuning met betrekking tot zeven gebieden. Er wordt ingegaan op context, voorwaarden en elementen van de basisondersteuning per gebied.

Uitgangspunten
- Iedere basisschool binnen het SWV heeft de overtuiging en inzet dat alle kinderen kunnen leren en ontwikkelen in een inclusieve setting, dichtbij huis, volwaardig en gelijkwaardig. Sommige kinderen hebben daarbij meer ondersteuning nodig. In het onderwijsaanbod wordt rekening gehouden met deze verschillende behoeften.
- Handelingsgericht werken (HGW) is het uitgangspunt, waarbij wordt uitgegaan dat het aanbod en didactisch handelen wordt afgestemd op wat de leerling nodig heeft. Via een doelgerichte, cyclische en systematische werkwijze breidt de leerkracht succeservaringen verder uit. De specifieke toepassing van HGW kan per schoolbestuur anders zijn. Voor meer informatie over HGW zie bijlage 1.
- Leerkrachten zoeken de oorzaak van het succes of falen van leerlingen binnen hun eigen handelen (interne attributie). Het falen van interventies wordt niet aan de leerling toegeschreven.
- Er wordt uitgegaan van het sociaal model. Hierbij ligt de nadruk op het aanpakken van de omgevingsfactoren die bijdragen aan de exclusie van mensen met een beperking. De context wordt gezien als veranderbaar en beïnvloedbaar. De mogelijkheid tot verandering ligt dan ook in de aanpassing van de pedagogische en didactische context, waardoor zoveel mogelijk leerlingen er optimaal van kunnen profiteren.
- Onderwijskwaliteit wordt van binnenuit versterkt door positief, consequent en voorspelbaar teamgedrag. Bij het verdiepen en verbreden van kennis en vaardigheden worden alle lagen van de organisatie betrokken, waarbij samenwerking in een professionele kwaliteitscultuur standaard is. Niet alleen de leerkracht doet ertoe, maar het gehele team.

Context
Hieronder worden een aantal begrippen toegelicht, die de context van de basisondersteuning mede bepalen.

Schoolmodel
Samenwerkingsverbanden kunnen op drie manieren hun financiën verdelen:
- Schoolmodel: geld wordt verdeeld onder scholen (besturen) op basis van leerlingaantal.
- Expertisemodel: geld gaat (grotendeels) naar voorzieningen van het SWV.
- Leerlingmodel: geld komt beschikbaar op basis van individuele diagnostiek.

Het SWV 22.02 PO heeft voor het schoolmodel gekozen, wat betekent dat de aangesloten schoolbesturen middelen ontvangen en daarmee verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning

binnen hun scholen. Iedere school zet de ondersteuningsmiddelen, die door het SWV zijn toegewezen, gericht in op activiteiten passend bij het beleid van het SWV.

Inclusief onderwijs
De Nederlandse definitie van inclusief onderwijs is gebaseerd op de definitie en begripsbepaling van inclusie van Unesco en in lijn met internationale verdragen die Nederland ondertekende en/of ratificeerde.
De definitie luidt: Inclusief onderwijs is onderwijs waarbij alle kinderen dichtbij huis, volwaardig en gelijkwaardig toegang hebben tot een inclusieve leeromgeving waarin zij zich samen ontwikkelen en samen leren en participeren.

Sociaal model versus medisch model
De hierboven genoemde definiëring van inclusief onderwijs is gebaseerd op het sociaal model en de eerder genoemde internationale verdragen. Het sociaal model legt de nadruk op het aanpakken van de omgevingsfactoren die bijdragen aan de exclusie van mensen met een beperking.
De context wordt gezien als veranderbaar en beïnvloedbaar. De mogelijkheid tot verandering ligt dan ook in de aanpassing van de pedagogische en didactische context.
Het model dwingt ons de vraag te stellen wat er nodig is aan kennis, expertise, tijd en ruimte om het onderwijs zo aan te passen dat zoveel mogelijk kinderen er optimaal van kunnen profiteren.
Het sociaal model staat tegenover het medisch model. Binnen het medisch model wordt een beperking gezien als een (medisch) probleem dat bij het individu wordt gelegd. Het wordt gezien als een defect dat voor zover mogelijk gecorrigeerd, hersteld of genezen moet worden. Binnen dit model wordt veel waarde gehecht aan het stellen van een diagnose en het labelen van een probleem.

Zoals genoemd baseren wij ons op het sociaal model. Voor ons samenwerkingsverband betekent dit dat we de vraag “Wat heeft deze leerling binnen dit onderwijs nodig?” veranderen in “Wat heeft dit onderwijs nodig om deze leerling(en) een plek te kunnen bieden?”. Dit vraagt om een sterke basis op alle basisscholen binnen ons samenwerkingsverband.

Sterke basis
Een sterke basis betekent dat de basiskwaliteit en de ondersteuningsstructuur op orde zijn. Elke school binnen ons samenwerkingsverband moet tenminste voldoen aan de kwaliteitseisen van de onderwijsinspectie. Hoe beter de basiskwaliteit en ondersteuningsstructuur zijn gerealiseerd, hoe minder ondersteuning er nodig is op individueel niveau.
Vanuit de basiskwaliteit en ondersteuningsstructuur bieden scholen ondersteuning aan alle leerlingen. Alle reguliere basisscholen binnen ons samenwerkingsverband bieden minimaal dezelfde basisondersteuning. Hieronder vallen ook preventieve en (licht) curatieve interventies die scholen inzetten als de basiskwaliteit niet toereikend is. Deze interventies vloeien voort uit de basiskwaliteit.

Ondersteuningsstructuur
Een goede ondersteuningsstructuur op school zorgt ervoor dat ondersteuningsvragen van leerlingen tijdig gesignaleerd worden en dat er vanuit die signalering zo snel mogelijk passende ondersteuning wordt geboden. Dat vraagt om een handelingsgerichte basishouding in het team en om pedagogisch partnerschap met ouders en belangrijke ketenpartners als de jeugdhulpverlening, jeugdgezondheidszorg en het speciaal (basis)onderwijs.

Een aantal elementen van de ondersteuningsstructuur komt ook terug in het waarderingskader van de inspectie onder indicator “OP2 Zicht op ontwikkeling” en indicator “OP6 Samenwerking”. In het schoolondersteuningsprofiel (SOP) van de school wordt een omschrijving gegeven van de

(basis)ondersteuning en de ondersteuningsstructuur. Het SOP is integraal opgenomen in de schoolgids. De school zorgt ervoor dat het SOP altijd actueel is.

Hoorrecht leerling
Volgens de wet hebben leerlingen van alle leeftijden hoorrecht. Dat betekent dat leerlingen actief betrokken worden bij, en meepraten over hoe hun eigen ondersteuning eruit komt te zien, op een wijze passend bij hun leeftijd.

Doorgaande lijn (voorschool-PO-VO)
Om de continuïteit in de ontwikkeling van kinderen te waarborgen is afstemming en samenwerking tussen voorschool, basisonderwijs en voortgezet onderwijs van belang.
Basisafspraken:

- Elke school draagt zorg voor het in kaart brengen van de onderwijsbehoeften van de leerling na aanmelding.
- Binnen 6 weken, met maximale uitloop tot 10 weken, na aanmelding arrangeert de school, in samenspraak met ouders, een passend aanbod voor de leerling.
- Elke leerkracht draagt zorg voor een goede overdracht naar de leerkracht van het volgende leerjaar.
- Elke school draagt zorg voor het in kaart brengen van de onderwijsbehoeften van de leerling voor de overdracht bij doorstroom naar een andere school. Ouders en leerling worden betrokken bij de beschrijving van de onderwijsbehoeften en de overstap. De mening van de ouders en leerling doet ertoe.
- Elke school werkt nauw samen met andere scholen in de wijk of gemeente. Mogelijkheden tot overplaatsing van leerlingen naar een andere reguliere basisschool, of (een) dagdeel/dagdelen onderwijs volgen op een andere school, indien het aanbod op de school in de buurt passender is, worden onderzocht. Ook hierbij worden ouders en leerling nauw betrokken.
- Elke school benut expertise uit het speciaal (basis) onderwijs. Dit kan onder andere zijn om te sparren of voor observatie wanneer nodig.

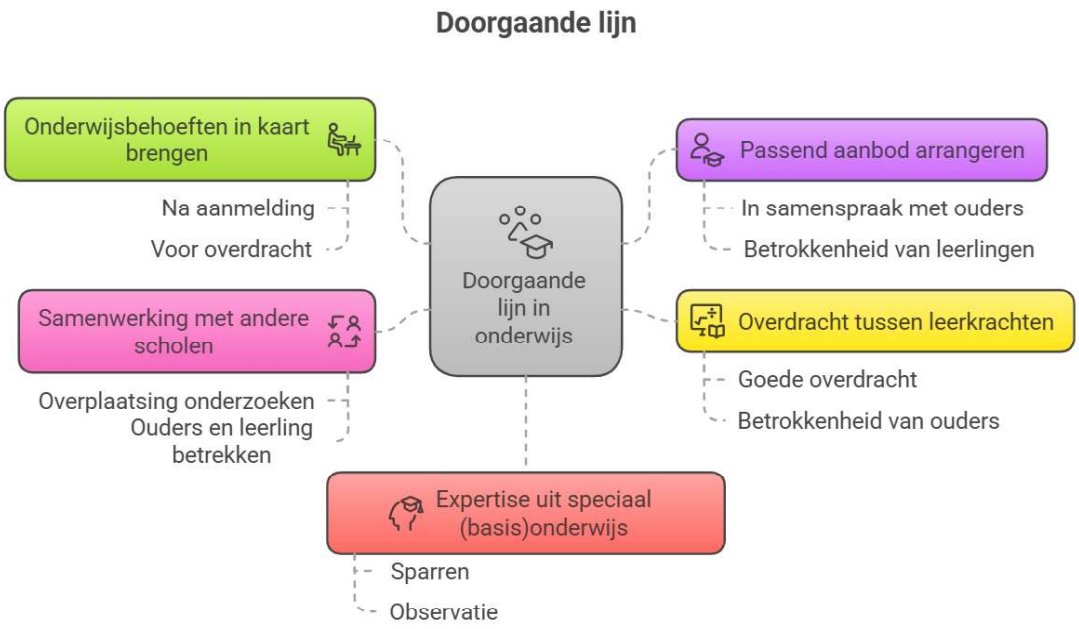

Integraal arrangeren – samenwerken met partners
Wanneer er een combinatie van onderwijs en zorg nodig is, wordt er integraal gearrangeerd. Dit betekent dat partners binnen het sociale domein benaderd worden om mee te denken in casuïstiek op basis van consultatie en advies. Het kan ook zijn dat een kind al in beeld is bij het wijk- en gebiedsteam. Het wijk- en gebiedsteam betrekt dan de school bij het proces. Gezamenlijk wordt er een plan gemaakt en uitgevoerd (gearrangeerd).

Monitoring effect aangeboden basis- en extra ondersteuning
Elke school monitort het effect van de aangeboden basis- en extra ondersteuning. Dit wordt gebruikt voor het kwaliteitsbeleid van het samenwerkingsverband, waarbij jaarlijks met de samenwerkende schoolbesturen in beeld wordt gebracht welke ondersteuning wordt ingezet door scholen en voor welke ondersteuningsvragen nog geen aanbod voorhanden is.

Basisondersteuning
Alle reguliere basisscholen binnen ons samenwerkingsverband bieden minimaal dezelfde basisondersteuning. Hieronder vallen ook preventieve en (licht) curatieve interventies die scholen inzetten als de basiskwaliteit niet toereikend is. Deze interventies vloeien voort uit de basiskwaliteit.

De basisondersteuning wordt omschreven met betrekking tot zeven gebieden:
1. Ondersteuning ter bevordering van de lees- en spellingsontwikkeling
2. Ondersteuning ter bevordering van de rekenontwikkeling
3. Ondersteuning ter bevordering van de (hoog)begaafde cognitieve en metacognitieve ontwikkeling
4. Ondersteuning ter bevordering van de moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling
5. Ondersteuning ter bevordering van de sociaal-emotionele ontwikkeling en “leren leren”
6. Ondersteuning ter bevordering van de spraak- taalontwikkeling
7. Ondersteuning ter bevordering van de fysieke ontwikkeling, zelfredzaamheid en belastbaarheid

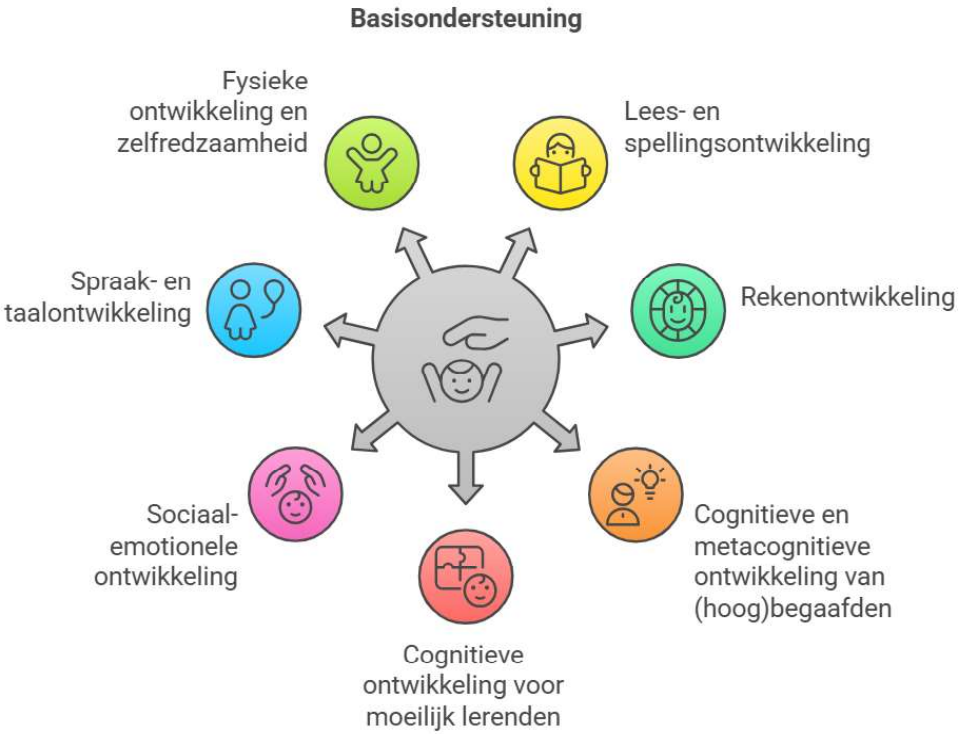

Naast bovengenoemde zeven gebieden volgt hieronder nog een omschrijving van het ondersteuningsaanbod ter bevordering van de ontwikkeling van alle leerlingen:

- Na schriftelijke aanmelding door ouders/verzorgers brengt de school binnen 6 weken de onderwijsbehoeften van de leerling in kaart en arrangeert de school een passend aanbod. Bij uitzondering, en met onderbouwing, is uitloop tot maximaal 10 weken na aanmelding mogelijk. Dit is inclusief vakantieperioden.
- Leerkrachten bieden structureel didactische differentiatie (instructie, feedback, oefening) vanaf groep 1 op minstens drie niveaus.
- De school beschikt over lesmateriaal dat aansluit bij differentiatie in de lesstof.
- De lessen zijn effectief, aansprekend, doelmatig en interactief.
- In elke bouw is een bewuste aanpak t.a.v. de differentiatie in dagrooster, lesdoel, taak en instructie.
- De school volgt, analyseert en evalueert systematisch de ontwikkeling van de leerling met behulp van een leerlingvolgsysteem. De informatie wordt gebruikt bij de invulling en bijstelling van het aanbod. Indien nodig wordt op maat getoetst.
- Voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben stelt de school, in samenspraak met de ouders en leerling, een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) op van de leerling. Het OPP wordt minimaal éénmaal per jaar met de ouders en de leerling geëvalueerd en eventueel bijgesteld.
- De school schakelt, indien nodig en onderwijs gerelateerd, externe specialisten in.
- De school kan beschikken over een aparte ruimte (in de school of erbuiten) voor begeleiding van individuele of kleine groepen leerlingen. Desgewenst maakt de school hierbij afspraken met andere scholen in de buurt of het schoolbestuur.

Proces van leerlingondersteuning in school

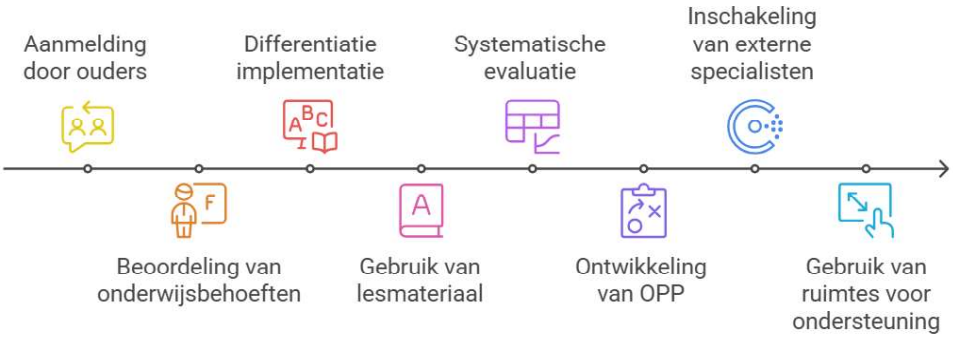

Schoolondersteuningsprofiel (SOP)
In het SOP is beschreven wat een school biedt aan (basis)ondersteuning en hoe de ondersteuningsstructuur in elkaar zit. De school zorgt ervoor dat het SOP altijd actueel is.

Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP)
Scholen stellen een OPP op voor leerlingen wier ondersteuningsbehoefte de basisondersteuning overschrijdt en registreren het OPP in het ROD (Register Onderwijsdeelnemers). Gespecialiseerde scholen stellen voor alle leerlingen een OPP op.

1. Ondersteuning ter bevordering van de lees- en spellingsontwikkeling

Aanbod

- De school is in staat om kinderen te ondersteunen met ondersteuningsbehoeften op het gebied van leesontwikkeling op ondersteuningsniveau 1 (goed lees- en spellingsonderwijs in de klas), ondersteuningsniveau 2 (extra begeleiding in de klas) en ondersteuningsniveau 3 (specifieke leerlinggerichte interventie) volgens het Protocol Leesproblemen en Dyslexie.
- De school is in staat om een leerlingdossier op te bouwen dat bruikbaar is als onderbouwing voor diagnostiek en behandeling van Ernstige Dyslexie (ED)

Protocol

De school beschikt over het Protocol Leesproblemen en Dyslexie. De onderwijsprofessionals van de school kennen de inhoud en kunnen het protocol toepassen in de eigen onderwijspraktijk.

Expertise

- Leerkrachten zijn in staat om kenmerken van lees- en spellingsproblemen te herkennen en te signaleren. Ze zetten tijdig en adequaat (met hulp van collega's en/of externe professionals) interventies van het dyslexieprotocol in.
- De school kan een beroep doen op een taalcoördinator/taal-leesspecialist die leerkrachten kan adviseren met betrekking tot de leesontwikkeling en kenmerken van dyslexie.

Materialen

- De school is in staat om bestaand lesmateriaal aan te passen (aanpassen lettergrootte, contrast, aanpassen leer- en werkmateriaal).
- De school is in staat om adaptief te toetsen volgens het dyslexieprotocol.
- De school is in staat om basale hulpmiddelen in te zetten.
- De school beschikt over een remediërende aanpak voor lezen en spelling en heeft kennis van de interventies passend bij de ondersteuningsniveaus.

Fysieke ruimte

De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding.

Randvoorwaarden

De school kan op de juiste manier ondersteunen en verwijzen naar zorgaanbieders voor diagnostiek en behandeling (ondersteuningsniveau 4).

N.B. Voorbeelden - Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- *Ernstige dyslexie (ED) valt niet onder de basisondersteuning. De ondersteuning hiervoor (ondersteuningsniveau 4) wordt na diagnose ingezet door een specialistische zorgaanbieder en bekostigd door de gemeente.*
- *Specialistische dyslexiebehandeling voor leerlingen zonder de diagnose ED door een particuliere organisatie valt niet onder de basisondersteuning.*
- *Logopedische ondersteuning ter bevordering van de taalontwikkeling valt niet onder de basisondersteuning, dit valt onder het basisaanbod van de zorgverzekering.*

2. Ondersteuning ter bevordering van de rekenontwikkeling

Aanbod

- De school is in staat om kinderen te ondersteunen met ondersteuningsbehoeften op het gebied van de rekenontwikkeling en begeleiding te bieden volgens het Protocol Ernstige Reken-Wiskundeproblemen en Dyscalculie (ERWD).
- De school is in staat om een leerlingdossier op te bouwen dat bruikbaar is als onderbouwing voor diagnostiek en behandeling van ERWD.

Protocol

De school beschikt over het Protocol Ernstige Reken-Wiskundeproblemen en Dyscalculie (ERWD). De onderwijsprofessionals van de school kennen de inhoud en kunnen de protocollen toepassen in de eigen onderwijspraktijk.

Expertise

- Leerkrachten zijn in staat om kenmerken van reken-wiskundeproblemen te herkennen en signaleren. Ze zetten tijdig en adequaat (met hulp van collega's en/of externe professionals) interventies van het reken-wiskundeprotocol in.
- De school kan een beroep doen op een rekencoördinator/rekenspecialist, die leerkrachten kan adviseren over de rekenontwikkeling en kenmerken van dyscalculie.

Materialen

- De school is in staat om bestaand lesmateriaal aan te passen (bijvoorbeeld door middel van hulpmiddelen, aangepast leer- en werkmateriaal en het inzetten van de 4 modellen uit het protocol ERWD).
- De school is in staat om adaptief te toetsen volgens het Protocol Ernstige Reken-Wiskundeproblemen en Dyscalculie (ERWD).
- De school is in staat om basale hulpmiddelen in te zetten (bijvoorbeeld compenserende hulpmiddelen, zowel materialen als rekenmodellen).
- De school beschikt over een remediërende aanpak voor rekenen-wiskunde en heeft kennis van de interventies passend bij de ondersteuningsniveaus.

Fysieke ruimte

De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding.

Randvoorwaarden

De school kan op de juiste manier ondersteunen en verwijzen naar zorgaanbieders voor diagnostiek en behandeling (ondersteuning fase rood).

N.B. Voorbeelden - Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- *Het ondersteunen van leerlingen in fase rood van het protocol ERWD valt niet onder de basisondersteuning. Voor het ondersteunen van leerlingen in deze fase geldt dat een specialistisch (extern) behandelaar in overleg met de school komt tot een handelingsplan (als onderdeel van een OPP).*

3. Ondersteuning ter bevordering van de (hoog)begaafde cognitieve en metacognitieve ontwikkeling

Aanbod

- De school zorgt voor een uitdagend aanbod dat aansluit bij de talenten en ondersteuningsbehoeften van een kind en is in staat om dit om te zetten in een plan.
- De school is in staat om begeleiding te bieden met betrekking tot metacognitieve vaardigheden en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- De school is in staat om, binnen de regio van de school, contact- en samenwerkmomenten te realiseren voor meer- en hoogbegaafde kinderen.

Protocol

De school beschikt over een protocol/beleid voor meer- en hoogbegaafdheid. De onderwijsprofessionals van de school kennen de inhoud en kunnen deze toepassen in de eigen onderwijspraktijk.

Expertise

- Leerkrachten zijn in staat om signalen van meer- en hoogbegaafdheid en onderpresteren vroegtijdig te signaleren.
- Leerkrachten zijn in staat om tijdig en adequaat (met hulp van collega's en/of externe professionals) op basis van signalen en beschikbare gegevens een analyse te maken.
- Leerkrachten zijn in staat om het aanbod te compacten/verrijken/verdiepen/versnellen, passend bij het ontwikkelingsniveau en de ontwikkelingssnelheid van het kind.

Materialen

De school beschikt over (les)materialen die het mogelijk maken om te differentiëren en/of het lesaanbod aan te passen.

Fysieke ruimte

De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding.

Randvoorwaarden

De school is in staat om een leeromgeving te creëren passend bij de onderwijsbehoeften van het kind en kan indien nodig ouders/verzorgers op de juiste manier doorverwijzen naar specialisten.

N.B. Voorbeelden - Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- *Onderwijs aan en begeleiding van hoogbegaafde leerlingen die, naast hoogbegaafdheid, zeer intensieve ondersteuningsvragen hebben op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling (dubbele diagnose of "dubbel bijzonder"), vallen niet onder de basisondersteuning.*

4. Ondersteuning ter bevordering van de moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling

Aanbod

- De school is in staat om het aanbod aan te passen en individuele leerdoelen op te stellen en te hanteren.
- De school zorgt voor een passend aanbod dat aansluit bij de talenten en ondersteuningsbehoeften van een kind en is in staat om dit om te zetten in een individueel plan.
- De school is in staat om begeleiding te bieden met betrekking tot metacognitieve vaardigheden en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- De school is in staat om het niveau en de verwerking (instructie, feedback, oefeningen) van het aanbod te differentiëren, passend bij het ontwikkelingsniveau en de ontwikkelingssnelheid van het kind.

Protocol

De school brengt systematisch de ontwikkeling in kaart met behulp van het leerlingvolgsysteem en evalueert deze.

Expertise

- Leerkrachten zijn in staat om signalen van moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling vroegtijdig te signaleren.
- Leerkrachten zijn in staat om tijdig en adequaat (met hulp van collega's en/of externe professionals) op basis van signalen en beschikbare gegevens een analyse te maken.
- Leerkrachten zijn in staat om het aanbod aan te passen aan het ontwikkelingsniveau en de ontwikkelingssnelheid van het kind.

Materialen

- De school beschikt over (les)materialen die het mogelijk maken om te differentiëren en/of het lesaanbod aan te passen.
- De school beschikt over remediërende methoden.

Fysieke ruimte

De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding.

Randvoorwaarden

De school is in staat om een leeromgeving te creëren passend bij de onderwijsbehoeften van het kind en kan indien nodig ouders/verzorgers op de juiste manier doorverwijzen naar specialisten.

N.B. Voorbeelden - Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- *Onderwijs aan en begeleiding van leerlingen die, naast een moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling, zeer intensieve ondersteuningsvragen hebben op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling, vallen niet onder de basisondersteuning.*
- *Onderwijs aan en begeleiding van leerlingen met een zeer moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling vallen niet onder de basisondersteuning.*

5. Ondersteuning ter bevordering van de sociaal-emotionele ontwikkeling en "leren leren"

Aanbod en materialen

- De school maakt gebruik van een eenduidige aanpak op het gebied van sociale veiligheid en het voorkomen en verhelpen van gedragsproblemen.
- De school maakt gebruik van een leerlingvolgsysteem om de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen te volgen.
- De school kan problemen in de groep of bij individuele kinderen signaleren, analyseren en aanpakken en indien nodig externe hulp inschakelen.
- De school is in staat om kinderen te begeleiden met enkelvoudige (lichte) ondersteuningsbehoeften op het gebied van zowel internaliserend als externaliserend gedrag.
- De school heeft (proces)afspraken met de jeugdhulpverlening en jeugdgezondheidszorg over doorverwijzing naar relevant aanbod en trainingen (bijvoorbeeld weerbaarheid, faalangst).
- Leerkrachten zijn in staat om oefeningen gericht op de sociaal-emotionele ontwikkeling, waaronder executieve vaardigheden, een plek te geven in het reguliere onderwijsprogramma.

Protocol

De school beschikt over de protocollen sociale veiligheid/anti-pesten en Meldcode Kindermishandeling. De onderwijsprofessionals van de school kennen de inhoud en kunnen deze toepassen in de eigen onderwijspraktijk.

Expertise

- Leerkrachten zij in staat om bedreigingen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling te signaleren.
- Leerkrachten zijn in staat om ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag en sociaal- emotionele ontwikkeling helder te benoemen.
- Leerkrachten zijn bekend met de verschillende executieve vaardigheden, weten hoe deze het leerproces kunnen beïnvloeden en zijn in staat om een achterlopende ontwikkeling van executieve vaardigheden te herkennen.
- Op elke school is een veiligheids-/anti-pestcoördinator aanwezig.
- De school kan een beroep doen op een gedragsspecialist die leerkrachten kan adviseren over ondersteuningsbehoeften op het gebied van gedrag, sociaal-emotionele ontwikkeling en de ontwikkeling van executieve vaardigheden.

Fysieke ruimte

- De school kan beschikken over prikkelarme (werk)plekken voor kinderen (time-in binnen en buiten de groep).
- De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding.

Randvoorwaarden

De school is in staat om een leeromgeving te creëren passend bij de onderwijsbehoeften van het kind en kan indien nodig ouders/verzorgers op de juiste manier doorverwijzen naar specialisten.

6. Ondersteuning ter bevordering van de spraak- taalontwikkeling

Aanbod

- De school biedt een rijke taalomgeving die aansluit bij de belevingswereld van kinderen.
- De school biedt georganiseerde werkvormen waarbinnen kinderen in interactie met anderen de spraak- en taalontwikkeling kunnen oefenen.

Protocol

De school heeft beleid vastgesteld voor spraak- en taalontwikkeling.
De onderwijsprofessionals van de school kennen de inhoud en kunnen deze toepassen in de eigen onderwijspraktijk.

Expertise

- Leerkrachten zijn in staat om signalen van spraak- taalproblemen vroegtijdig te signaleren.
- De school is in staat een goede analyse te maken op basis van observaties, toetsgegevens en het leerlingvolgsysteem (uitgesplitst op de verschillende domeinen van taal).
- De school kan een beroep doen op een spraak-taalspecialist en/of een logopedist.
- De school/het schoolbestuur werkt samen met de gemeente aan het voorkomen van achterstanden bij anderstaligen.
- Er is een Expertise Centrum voor Anderstaligen (ECA) voor kinderen in groep 3 t/m 8, die korter dan een jaar in Nederland verblijven. Dit valt niet geheel binnen de basisondersteuning, zie N.B., eerste punt.

Materialen

- De school werkt met effectieve en differentiërende methodieken.
- De school werkt met ondersteunende materialen en hulpmiddelen.

Fysieke ruimte

- In het klaslokaal is ruimte beschikbaar voor expliciet (en zichtbaar) taalaanbod.
- De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding.

Randvoorwaarden

De school is in staat om een leeromgeving te creëren passend bij de onderwijsbehoeften en culturele en linguïstische behoeften van het kind en kan indien nodig ouders/verzorgers op de juiste manier doorverwijzen naar specialisten.

N.B. Voorbeelden - Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- *De bekostiging en inrichting van een specifiek aanbod voor kinderen die Nederlands als tweede taal verwerven (NT2) valt niet onder de basisondersteuning. Dit is een verantwoordelijkheid van de gemeente. Schoolbesturen werken samen met gemeenten om een dergelijk aanbod zo kind nabij mogelijk te organiseren.*
- *De ondersteuning van leerlingen met een taalontwikkelingsstoornis (TOS) valt niet onder de basisondersteuning. Wanneer de ondersteuning binnen de school ontoereikend is bij een TOS, of wanneer er behoefte is aan aanvullende expertise, kan er een beroep worden gedaan op de expertise van cluster 2 (Kentalis).*

7. Ondersteuning ter bevordering van de fysieke ontwikkeling, zelfredzaamheid en belastbaarheid

Aanbod

- De school is in staat om te organiseren dat, met toestemming van ouders, medische handelingen die niet vragen om een BIG-registratie uitgevoerd kunnen worden.
- De school is in staat om afspraken met ouders omtrent en expliciete toestemming van ouders voor uitvoering van medische handelingen of het toedienen van medicijnen vast te leggen in een overeenkomst of verklaring.
- De school is in staat om een langdurig ziek kind op een alternatieve wijze te betrekken bij de dagelijkse didactische, pedagogische en sociale onderwijspraktijk.
- Uitgangspunt is dat er voor het kind ondanks de ziekte sprake blijft van een doorgaande (leer)lijn op sociaal en onderwijskundig gebied.

Protocol

- De school is bekend met het Stroomschema extra ondersteuning en kan dit toepassen bij het organiseren van passende ondersteuning voor kinderen.
- De school beschikt over een Protocol Medisch Handelen en Medicijnverstrekking. Hierin staat tenminste opgenomen wat het beleid/protocol van de school is:
  - als een kind ziek wordt op school
  - met betrekking tot het bewaren en toedienen van medicatie
  - met betrekking tot het uitvoeren van medische handelingen (BIG en niet-BIG)

  De onderwijsprofessionals van de school kennen de inhoud en kunnen deze toepassen in de eigen onderwijspraktijk.

Expertise

- Het organiseren van passende ondersteuning vindt plaats in samenwerking met betrokken instanties als gemeente, jeugdhulpaanbieders, zorgkantoor (Wlz) en zorgverzekering.
- De school kan gebruik maken van het netwerk OZL Cedin Drachten en kan in het geval van een chronisch ziek kind of een kind dat in het ziekenhuis is opgenomen een consulent OZL inzetten voor advies over aanpassingen van het onderwijs op de situatie.

Fysieke ruimte

- De school is toegankelijk voor kinderen met lichamelijke of motorische beperking, waaronder tenminste wordt verstaan: rolstoeltoegankelijkheid van het gebouw.[1]
- De school beschikt over een afgesloten plek voor het bewaren van medicijnen en heeft afspraken gemaakt over het beheer hiervan.
- De school kan beschikken over een ruimte voor begeleiding en het uitvoeren van behandelingen.

Randvoorwaarden

Leerkrachten kunnen (onder arbeidsrecht) nooit verplicht worden tot het uitvoeren van een medische handeling, ook al is het een afspraak binnen de basisondersteuning. Voor de bovenstaande afspraken met betrekking tot medische handelingen geldt dus altijd: ja, tenzij.

Als een kind een fysieke beperking heeft, ziek is of medische handelingen nodig heeft, dan vraagt dit vaak maatwerk. Het samenwerkingsverband kan hierbij al in een vroeg stadium meedenken.

1 De enige uitzondering op deze verplichting betreft situaties waarin het bestaande schoolgebouw dusdanige beperkingen kent in ruimte of constructie dat deze functionaliteiten simpelweg niet (veilig) te realiseren zijn

N.B. Voorbeelden - Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- *Medische handelingen die vragen om een BIG-registratie (voorbehouden handelingen) vallen niet onder de basisondersteuning. Als de school in staat is een of enkele van deze handelingen uit te voeren (als een BIG-geregistreerde professional een leerkracht hiertoe bekwaam acht), wordt dit opgenomen in het protocol medisch handelen. Uitvoeren van voorbehouden handelingen vereist altijd toestemming van de ouders.*
- *(Fysieke) aanpassingen voor leerlingen met een visuele (cluster 1) of auditieve/communicatieve beperking (cluster 2) vallen niet onder de basisondersteuning. Deze aanpassingen worden in principe gerealiseerd vanuit Visio (cluster 1) en Kentalis (cluster 2).*

Wat doet het samenwerkingsverband in de basisondersteuning?
Op de vorige pagina's staat wat iedere school binnen samenwerkingsverband 22-02 PO aan (basis)ondersteuning moet kunnen bieden.
Als scholen vragen hebben met betrekking tot de te bieden ondersteuning kunnen ze specialisten inschakelen, zowel binnen hun eigen bestuur als binnen het samenwerkingsverband. Het kan gaan om onderwijsadviseurs, gedragsspecialisten en orthopedagogen. Ook kan gebruik gemaakt worden van het domein overstijgend adviesteam (DOA) van het samenwerkingsverband.

Het samenwerkingsverband organiseert ook ondersteuning op specifieke thema's in de vorm van scholing, bijvoorbeeld op het gebied van meer- en hoogbegaafdheid.

Daarnaast neemt de coördinator van het samenwerkingsverband, vanuit de Jeugdwet en de Wet passend onderwijs, verplicht deel aan het op overeenstemming gericht overleg (OOGO), waarin ook de schoolbesturen en de gemeente vertegenwoordigd zijn.

Grenzen
Er zijn grenzen aan wat mogelijk is voor het bieden van ondersteuning. Het verschilt per school/bestuur welke en hoeveel ondersteuning er bovenop de basisondersteuning kan worden geboden. Het is bijvoorbeeld afhankelijk van de mogelijkheden van de leerkracht(en) en de samenstelling en grootte van de groep.
In het algemeen geldt: het is belangrijk dat een leerling leerbaar is en in een groep kan functioneren. Als een leerling alleen tot leren komt met één op één begeleiding, is dit niet structureel te realiseren. Ook moeten het welzijn en de veiligheid van de leerling zelf, de groepsgenoten en de leerkracht geborgd zijn.
De school geeft altijd duidelijk aan waar de grenzen liggen en hoe de afweging wordt gemaakt.

Zoals al eerder genoemd, kan de school bij handelingsverlegenheid een beroep doen op specialisten om helder te krijgen wat nodig is. Er zijn binnen de schoolbesturen expertiseteams en het is mogelijk om gebruik te maken van het domein overstijgend adviesteam (DOA) van het samenwerkingsverband.
We zien het als onze gezamenlijke verantwoordelijkheid ervoor te zorgen dat elk kind erbij hoort en zich optimaal kan ontwikkelen.

Extra ondersteuning
Scholen kunnen, bovenop de basisondersteuning, extra ondersteuning bieden aan leerlingen. Scholen geven in het schoolondersteuningsprofiel (SOP) aan welke extra ondersteuning kan worden geboden. De extra ondersteuning kan per school en per bestuur verschillen.
Voorbeelden van extra ondersteuning zijn:

- structurele (individuele) ondersteuning m.b.t. leerontwikkeling;
- structurele (individuele) ondersteuning m.b.t. sociaal-emotionele ontwikkeling;
- structurele (individuele) ondersteuning m.b.t. comorbiditeit;
- structurele extra ondersteuning m.b.t. NT2;
- trainingen, bijvoorbeeld m.b.t. faalangst of sociale vaardigheden.

Besturen ontvangen financiering voor extra ondersteuning van het samenwerkingsverband. Ook kan het voorkomen dat er extra ondersteuning wordt geboden in samenwerking met jeugdhulpverlening.

Voor leerlingen die (structureel) extra ondersteuning ontvangen die de basisondersteuning overstijgt stelt de school een OPP op en registreert het OPP in het ROD (Register Onderwijsdeelnemers). Dit geldt ook voor alle leerlingen in het speciaal (basis)onderwijs.

Bronnen:

- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap: Beleidskader “Met elkaar voor alle kinderen en jongeren” – werken aan een inclusieve leeromgeving (april 2024)
- Handboek Basisondersteuning SWV Friesland (september 2022)

Bijlage 1: Handelingsgericht werken

Handelingsgericht werken
De principes van Handelingsgericht werken (HGW) staan in ons samenwerkingsverband centraal. Afgesproken is dat alle scholen die bij het samenwerkingsverband zijn aangesloten, handelingsgericht werken. Handelingsgericht werken stelt de school in staat onderwijs goed af te stemmen op de onderwijsbehoeften en onderwijsomgeving van de leerling. In deze doelgerichte, systematische, cyclische en transparante manier van werken ligt de focus op wat er goed gaat en in welke situatie. Die positieve aspecten bieden perspectief: dat wat goed gaat, wordt verder uitgebreid. Dat gebeurt in samenwerking met de leerling, de ouders en zo nodig met specialisten.

De zeven uitgangspunten van Handelingsgericht werken zijn:
1. De werkwijze is doelgericht;
2. Het gaat om de wisselwerking en afstemming;
3. Onderwijsbehoeften van kinderen staan centraal;
4. Leerkrachten maken het verschil, ouders doen er evenzeer toe;
5. Positieve aspecten van leerlingen, leerkrachten en ouders zijn van groot belang;
6. Schoolteams, leerlingen, ouders en ondersteuners werken constructief samen;
7. De werkwijze is systematisch en transparant (planmatig).

Afspraken vanuit HGW:
- Iedere school werkt volgens de principes van HGW.
- Het schoolteam heeft kennis van HGW en past dit toe in het handelen. De school faciliteert teamleden hun handelingsgerichte vaardigheden te ontwikkelen.
- Overleggen met specialisten in en buiten de school en ouders zijn ook naar deze principes voorbereid, uitgevoerd en geëvalueerd.
- Teamleden reflecteren op hun eigen rol en het effect van hun handelen op de behoeften van de leerling. Directies/intern begeleiders maken dit onderdeel van hun gesprekken met het personeel.
- Alle bij het onderwijs betrokken professionals werken samen met ouders/verzorgers/voogd. Ze betrekken hen als ervaringsdeskundigen en partner bij de

analyse van de situatie en het bedenken en uitvoeren van de aanpak. Ouders zijn in principe altijd aanwezig bij voor ouders belangrijke besprekingen over hun kind.
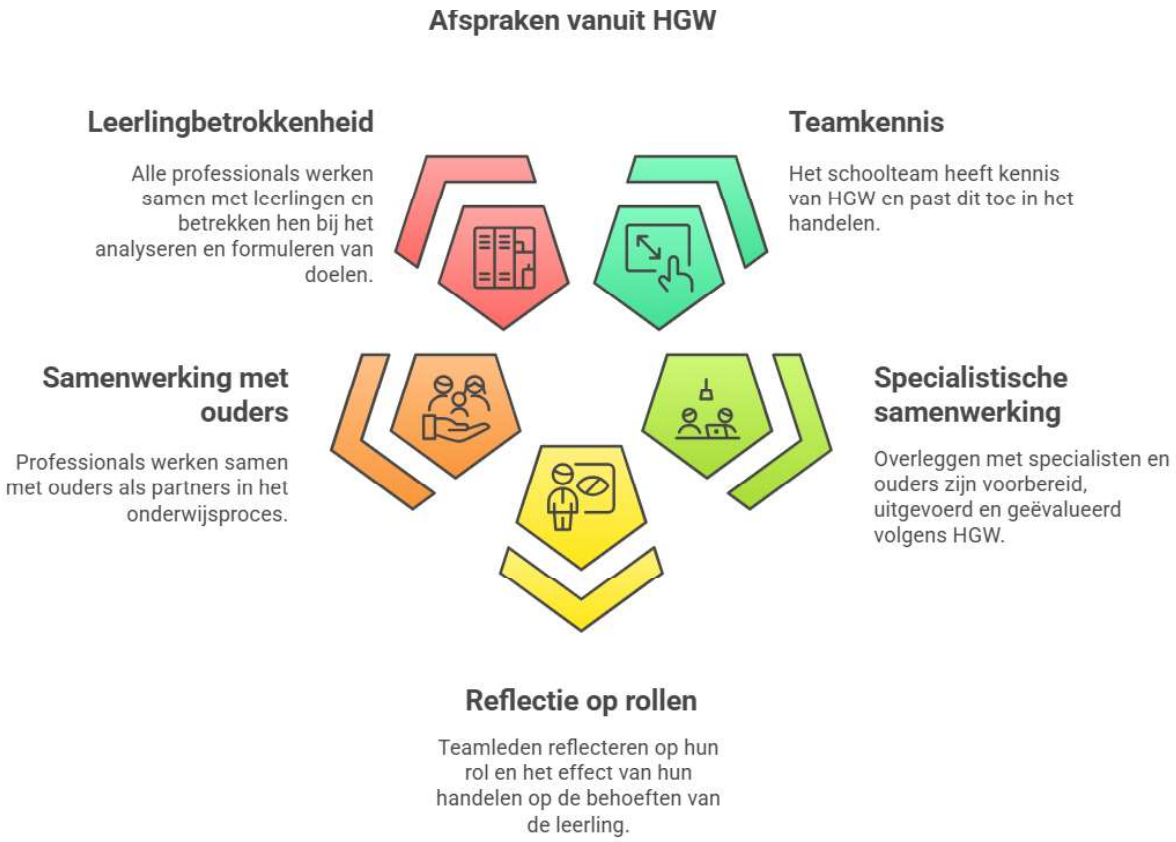
- Alle bij het onderwijs betrokken professionals werken samen met de leerlingen. Ze betrekken hen waar mogelijk bij de analyse, formuleren samen doelen en benutten de ideeën en oplossingen van leerlingen.